

УДК 379.851

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ РОЖИЩЕНСЬКОГО РАЙОНУ

М. Чабанчук

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна*

Аналізується сучасний стан сільського зеленого туризму у Волинській області на прикладі Рожищенського району, описані центри розвитку. Оцінено вплив сільського зеленого туризму на сільську місцевість.

Ключові слова: сільський зелений туризм, агрооселя, фестиваль.

Сільський туризм почав розвиватися в Європі ще в середині XIX ст. Європейський Союз вбачає в сільському туризмі основний важіль економічного зростання сільських територій. Для України сільський туризм – поняття нове, хоча здавна “на селі” відпочивали відомі українські письменники, художники, артисти і громадські діячі.

Сільський туризм здатний забезпечити сільським місцевостям економічну та демографічну стабільність, вирішити їх соціально-економічні проблеми. Сприятливі кліматичні умови, мальовничі ландшафти, цікава історико-культурна спадщина слугують запорукою успішної організації різнобічного відпочинку й туризму в сільській місцевості України. Для сільських мешканців цей вид туризму є найбільш доступною для започаткування та розвитку формою підприємницької діяльності, що дає додаткові прибутки та підвищує зайнятість членів сільських родин [1].

Отож, розвиток сільського туризму сприяє добробуту мешканців сільської місцевості, стимулює удосконалення соціальної інфраструктури та збалансованості довілля. Тому вивчення регіональних проблем розвитку сільського зеленого туризму та його сучасний стан є актуальним.

Проблеми становлення сільського зеленого туризму в Україні висвітлені у публікаціях В. Васильєва, Ф. Прокопи, Є. Грушинського, Т. Криштоп, Г. Черевко, В. Липчук, Г. Іваницької, Т. Ткаченко, Г. Михайличенко, О. Грець, І. Прокопи, М. Товт, М. Рутинського, Ю. Зінько, Т. Лужанської, М. Костриці, М. Й. Рутинського та ін. [1]. Проте дослідники не дійшли згоди щодо визначення понять “сільський зелений туризм”, “агротуризм”, та й законодавчо вони не закріплені.

Сільський зелений туризм – це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості, використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону; це додатковий вид діяльності на базі особистого селянського господарства.

Сільський зелений туризм деякі українські дослідники досі ототожнюють з агро-

туризмом. На думку М. Рутинського і Ю. Зінька, знак рівності між цими поняттями ставити не можна, оскільки поняття “сільський зелений туризм” за змістом значно ширше за поняття “агротуризм”. Агротуризм – форма сільського туризму, реалізована на базі сільського фермерського господарства, де відпочинок пов’язаний із активним залученням його учасників до традиційних форм господарювання на селі (збір суниць, сіна, догляд за худобою тощо) [2].

Метою статті є всебічний аналіз сільського зеленого туризму на Волині на прикладі його становлення і розвитку у Рожищенському районі.

Сільський туризм визначається як один із напрямів рекреаційної діяльності, що забезпечує людині активний відпочинок у більш екологічно чистих районах, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровчими, пізнавальними, спортивними і культурно-розважальними цілями. Сільський туризм включає в себе пішохідні й кінні прогулянки, спортивні та оздоровчі подорожі, полювання й рибальство, збирання грибів та ягід, участь у різних традиціях та обрядах.

Цей вид туризму дає можливість міським жителям відпочити на природі, відвідати місцеві пам’ятки, ознайомитися з побутом сучасних сільських мешканців і народними традиціями.

Автори книги “Сільський туризм” виокремлюють три різновиди цього напрямку: 1) *агротуризм* – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов’язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері; 2) *відпочинковий* – відпочинок на селі у садибах господарів за наявності природних, рекреаційних, історико-архітектурних, культурно-побутових та інших надбань тієї чи іншої місцевості; 3) *екотуризм* – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах території національних парків, заповідних зон, природних парків тощо [2].

Складовими сільського туризму є сільська місцевість, сільське життя, історико-культурна спадщина та можливість реалізації послуг (кінні прогулянки, рибальство, пішохідні маршрути, сільськогосподарська продукція тощо). Для функціонування такої форми відпочинку необхідна добре відлагоджена соціальна інфраструктура — мережа об’єктів соціально-культурного значення району, села: магазини, пошта, лікарня, оздоровчі заклади, об’єкти культури (музеї, виставкові зали, палаци культури та ін.), стадіони, школи, позашкільні заклади, розташовані неподалік [1].

Головною ланкою організації відпочинку на селі виступає сільська родина, яка надає туристам житло, забезпечує їх харчуванням і знайомить з особливостями сільської місцевості.

Враховуючи те, що за умов загальноекономічної кризи економічні і соціальні проблеми села загострилися, поширення і розвиток сільського туризму є особливо бажаним. Соціально-економічне значення розвитку сільського зеленого туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України полягає в тому, що він:

– стимулює розвиток селянських господарств, які займаються зеленим туризмом як видом підсобної діяльності;

- активізує розвиток місцевої інфраструктури;
- сприяє збуту надлишків сільськогосподарської продукції, збільшуючи додаткові прибутки селян і надходження місцевих бюджетів;
- активізує місцевий ринок праці, підвищує зайнятість, затримує молодь на селі, зменшуючи потребу в закордонному заробітчанстві;
- слугує охороні туристичних ресурсів, насамперед збереженню етнокультурної самобутності українців та етнічних меншин нашої держави;
- створює можливості для повноцінного змістовного відпочинку незаможних людей;
- позитивно впливає на культурний рівень та екологічну свідомість мешканців села [2].

Ще зовсім недавно розвиток цієї сфери зайнятості багато селян сприймали як фантастичну пропозицію. Однак нині в 13 районах області вже зареєстровано 87 гостинних агросадиб, які розташовані. Найбільше їх у Ківерцівському (17), Ковельському (11), Шацькому (9), Маневицькому (8), Любомльському, Турійському (по 6), Ратнівському (5), Рожищенському (4).

Особливо сприятливі для розвитку сільського зеленого туризму створені умови в Рожищенському районі, де існує можливість поєднати повноцінний відпочинок з пізнанням природного та історико-культурного потенціалу регіону.

Рожищенський район розташований у центральній частині Волинської області. На півночі він межує з Ковельським, на заході – з Турійським, на південному заході – з Локачинським, на півдні – з Луцьким, на сході – з Ківерцівським районами. Площа 928 км (13-тє місце серед районів). Районний центр – місто Рожище. Район створений 23 грудня 1939. Населення Рожищенського району становить 42300 тис. осіб, з них 46,6% чоловіки і 53,4% жінки. На території району містяться 66 сільських населених пункти та 1 селище міського типу. Відстань між обласним і районним центрами 26 км (залізницею) або 25 км (шосейними дорогами).

Рожищенський район знаходиться в поліській природній зоні. Клімат – помірний, вологий, з м'якою зимою, нестійкими морозами, частими відлигами, спекотним літом, значними опадами, затяжними весною та осінню. В районі протікають велика ріка Стир і Конопелька. Є чимало невеликих озер.

Ґрунти переважно дерново-підзолисті, в долинах річок – торфово-болотні, на виходах мергелів, крейди – перегнійно-карбонатні, на півдні району – темно-сірі опідзолені і чорноземи. Лісистість території 37%. Основні породи – сосна, береза, вільха, дуб, ясен; з чагарників – крушина, ліщина. Крім того, район достатньо забезпечений об'єктами природно-заповідного фонду, що сприяє розвитку сільського зеленого туризму.

У Рожищенському районі історико-культурна спадщина представлена такими об'єктами:

- Михайлівська церква в с. Щурин (1767);
- Стефанівська церква в с. Пожарки (1788);
- Петропавлівська церква в с. Іванівка (1629);
- Троїцька церква в с. Рудка-Козинська (1700);
- Луківська церква в с. Доросині (1887);

- Успенська церква в с. Сокіл (XVII);
- Покровська церква в с. Городині (1762);
- Поштова станція в с. Копачівка (1846).

Отже, для розвитку сільського туризму в Рожищенському районі є всі необхідні природно-рекреаційні умови.

Сільський зелений туризм зародився у Рожищенському районі нещодавно. Більше трьох років тому родини Недопадів і Данильчуків із села Ольганівка Рожищенського району спільними зусиллями збудували агросадибу “Гаївка”, де тепер відпочивають навіть гості з-за кордону. Сімейний бізнес успішно розвивається, то ж споруджено ще одну агросадибу. Місце для агрооселі обрано дуже вдало: поблизу лісу, дороги, недалеко від обласного центру, районної лікарні. Гостям пропонують риболовлю на орендованому ставку, піші та кінні прогулянки лісом, смачну українську кухню, сауну за доступні ціни [3].

Серед гостей, які вже встигли побувати у “Гаївці” є іноземці. Найбільше господарям запам’яталася молода німецька сім’я. Німці ніяк не могли звикнути до наших цін: коли дізналися, що у преїскуранті вартість вказана не в євро, а в гривнях, були шоковані дешевизною. Скажімо, година відпочинку для 8 осіб із сауною тут коштує 80 грн, без сауни — 40 грн, доба на 4 осіб обійдеться у 600 грн, обід на 6-8 осіб без напоїв вартуватиме 200 грн [3].

Ще один осередок розвитку сільського зеленого туризму знаходиться у с. Дубище Рожищенського району. П’ятий рік поспіль у смт Дубище Волинської області за сприяння Волинської обласної державної адміністрації та участі великої кількості громадських установ, організацій та підприємств відбувається традиційний фестиваль зеленого туризму “Рожищенська мальованка” [4]. Фестиваль створено за спільної ініціативи громадських, ділових і бізнесових кіл Волинської області з метою задоволення низки потреб територіальних громад і населення регіону:

- збереження, відновлення та збагачення культурної спадщини регіону;
- активізації торговельної діяльності у регіоні шляхом продажу виробів народних майстрів;
- підвищення соціально-економічного рівня регіону;
- стимулювання розвитку зеленого туризму в регіоні;
- активізації розвитку прикладного мистецтва в регіоні.

Фестиваль зеленого туризму “Рожищенська мальованка” став традиційним щорічним святом для переважної більшості населення не тільки м. Рожище, й усієї Волинської області. Яскравий місцевий колорит, багата етнокультурна спадщина та унікальні ландшафтні особливості цього міста, розташованого майже в центрі Волинської області, приваблюють до участі у фестивалі багатьох людей з усіх куточків країни та з-за кордону.

Як свідчить досвід проведення фестивалю зеленого туризму “Рожищенська мальованка”, він суттєво впливає на збереження, відновлення та збагачення яскравого традиційного колориту місцевості, розвиток народної творчості та поживлення громадської активності.

Головне завдання фестивалю – створення умов, сприятливих для розвитку зеленого туризму шляхом проведення інформаційної кампанії та поширення позитивно-

го досвіду його провадження серед учасників проекту [4].

Однак зеленому туризму бракує фінансової підтримки держави, хоча керівники і району, і міста Рожище запевняють, що всіляко підтримують ідею розвитку такої діяльності в регіоні. Цікаво, що один із навчальних закладів готує “агентів з організації туризму”. Навчання триває шість місяців і коштує 2400 грн, по закінченні видають диплом державного зразка.

Сільський зелений туризм є важливим чинником підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати і обслуговувати туристів, члени селянських родин мимоволі змушені поповнювати свої знання та удосконалювати вміння з ведення домашнього господарства, гігієни і санітарії, приготування їжі тощо, а спілкування з гостями розширює їх кругозір, дає змогу, завести друзів в інших населених пунктах.

Отже, в сучасній територіальній туристській системі Волинської області, в тому числі Рожищенського району, існує низка важливих проблем: населення регіону недостатньо підготовлене до туристського підприємництва, відсутні стабільні механізми регулювання господарських відносин, економічні важелі та стимули розвитку туристської сфери лише формуються, інженерна і соціальна інфраструктура загального призначення (дороги, транспортне сполучення, зв'язок, водозабезпечення, каналізація, громадське харчування) розвинені недостатньо, не сформована сучасна система інформаційного забезпечення у сфері туристського бізнесу тощо.

Також важливими умовами подальшого використання туристських ресурсів є проведення інвентаризації всіх видів ресурсів, складання кадастру земель оздоровчого призначення, вивчення соціальних потреб населення, зміцнення матеріально-технічної бази туризму, створення вільних туристських економічних зон із широким залученням коштів, технологій і досвіду зарубіжних країн як експериментальних лабораторій для поетапного виходу області на світовий ринок туристських послуг, розширення мережі заповідних об'єктів, які забезпечують раціональне й екологічно безпечне використання рекреаційних ресурсів [1].

Однією з найважливіших умов розвитку сільського туризму в Україні і, зокрема, у Волинській області, є вирішення соціально-економічних проблем села. Сільський туризм у Рожищенському районі потребує підтримки з боку влади. А його позитивними наслідками стануть збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності, популяризація української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лужанська Т. Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи / Т. Ю. Лужанська, С. С. Махлинець, Л. І. Тебляшкіна. - К.: Кондор, 2008. - 385 с.
2. Рутинський М. Й. Сільський туризм: Навчальний посібник / М. Й. Рутинський, Ю. В. Зінько. - К.: Знання, 2006. - 271 с.
3. Сільський зелений туризм на Волині виходить на європейський рівень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://vidomosti-ua.com/newspaper/19023>
4. Фестиваль зеленого туризму “Рожищенська мальованка” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://malovanka-shinok.blogspot.com/>

*Стаття: надійшла до редколегії 28.05.2012
прийнята до друку 06.06.2012*

ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF RURAL TOURISM IN THE VOLYN REGION FOR EXAMPLE ROZHISHCHENSKIY AREA

M. Chabanchuk

*Volyn National University of Lesya Ukrainian,
Lutsk, Ukraine*

The modern consisting of rural green tourism of the Volhynia area on the example of Rozhishchenskogo of district, resulted centers of development and their directions is examined in the article. The also rotined influence of rural green tourism is on rural locality.

Keywords: rural green tourism, agrooselya, festival.

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА В ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ НА ПРИМЕРЕ РОЖИЩЕНСКОГО РАЙОНА

М. Чабанчук

*Волынский национальный университет имени Леси Украинская,
г. Луцк, Украина*

В статье рассматривается современное состояние сельского зеленого туризма в Волынской области на примере Рожищенского района, приведенные центры развития и их направления. Также показанное влияние сельского зеленого туризма на сельскую местность.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, агрооселя, фестиваль.